

Vänsterpartiet blandar ihop upphovsrätt och biblioteksersättning.

Siv Wold-Karlsen

EU-kommissionen vill helst att det skall gå raka rör mellan upphovsrättsinnehavarens intäkter och hans/hennes ficka. Den svenska biblioteksersättningen är kulturpolitik.

Direktivet jag försöker följa är det så kallade lånedirektivet, EU-direktiv 92/100-2006/115, som bland annat hotar de nordiska ländernas kultur- och bibliotekspolitik. Den 11. december 2007 lade EU-kommissionen ned ärendena mot den danska och svenska biblioteksersättningen, och den 10. april 2008 lade ESA, som kontrollerar att EES-länderna följer EU-direktiven, ned ärendena mot den isländska och norska biblioteksersättningen. EU-kommissionen bryr sig inte om att meddela länderna, utan lägger bara ut sina beslut på en webbsida där de använder sig av kryptiska beslutskoder som *classement*. ESA har faktiskt skrivit brev, två nästan likalydande, till Island och Norge. Sen är väl innehållet i breven inte särskilt uppmanande. ESA (och EU-kommissionen) har lagt ned ärendena men inte accepterat ersättningssystemen, och förbehåller sig därför rätten att när som helst börja om från början. Ätminstone vad gäller den norska biblioteksersättningen har man inte fått ESA (och EU-kommissionen?) att förstå att det handlar om kulturpolitik, inte om upphovsrätt. Det är illa, och än värre kan jag tycka det är att heller inte vänsterpartiet (det svenska) har förstått skillnaden på upphovsrätt och kulturpolitik. Vänsterpartiet, som för inte så länge sen motsatte sig fildelning, har nu gjort en helomvändning och förespråkar fildelning utifrån biblioteksersättningsmodellen. I ETC.nu, 18 april 2008, intervjuas vänsterpartisten Michael von Knorring och får frågan Hur skulle ett optimalt system för ersättning till upphovsrättsinnehavare se ut? – och svarar:
Biblioteksersättningen är en bra modell att titta på. Den är ett idag existerande legitimt system, som inte kritiserats av vara sig författare eller förläggare. I princip kan alla frågor om fildelning besvaras med paralleller till hur biblioteken fungerar idag.

Biblioteksersättningen ogillas av EU-kommissionen just därför att den inte är vad Michael von Knorring tror den är, och EU-kommissionen vill den ska vara: upphovsrättslig. Biblioteksersättningen är kulturpolitisk och villkorad av politiska beslut. För att få biblioteksersättning måste du vara fast bosatt i landet, eller skriva på svenska. När biblioteksersättningen kom till 1954 var kriteriet svenskt medborgarskap, och syftet var att stödja svenska författare och svenskan som litterärt språk. Syftet är fortfarande språkpolitiskt, men sen 1976 utvidgat till att omfatta alla språk och författare som finns och är verksamma i Sverige. För att böcker ska kunna generera biblioteksersättning, måste de köpas in och lånas ut av biblioteken. Biblioteken köper inte in allt som publiceras; biblioteken företar ett urval enligt kriterier som kvalitet, bredd och mångfald, hänsyn till språkliga minoriteter osv. Det mesta av pengarna som genereras av biblioteksersättningen delas ut i form av stipendier och enligt andra kriterier än: Ju flera utlån, desto mera pengar. Den tredjedelen som går i raka rör till författare, och andra uphovspersoner, går till dem därför att de är uphovspersoner och har skrivit, översatt, illustrerat, boken. Inte därför att de är uphovsrättsinnehavare. Det behöver de inte vara. Det kan vara en förläggare som har köpt uphovsrätten och blivit uphovsrättsinnehavare, men det ger inte förläggaren rätt att kräva biblioteksersättning. Eftersom biblioteksersättningen inte handlar om ersättning till uphovsrättsinnehavare.

Nu har Stim, Svenska tonsättarens internationella musikbyrå, kommit med förslag till en licensmodell för musik-nedladdning på internet, något i stil med de licensavtal Stim sedan länge har med radiokanaler, affärskedjor och idrottsanläggningar.

Det vore kanske bättre om vänsterpartiet tittade kritiskt på det förslaget, och ännu bättre om man initierade en seriös genomgång och diskussion av hela uphovsrättssystemet. Det kan behövas.